

40 години от основаването на Института по тракология

□

Институтът по тракология е създаден като самостоятелно научно звено на БАН с Разпореждане №185 на Министерския съвет на Република България от 12.05.1972 г. с директор-основател проф. д.ист.н. Александър Фол. Той носи името "Проф. Александър Фол" с решение на Общото събрание (ОС) на БАН от 03.04.2006 г. От 25.06.2007 г. с решение на Общото събрание на БАН е преобразуван в Център по тракология "Проф. Александър Фол". От 01.07.2010 г. Центърът по тракология "Проф. Александър Фол" е обединен с Института по балканистика и трансформиран в Институт за балканистика & Център по тракология "Проф. Александър Фол" при БАН, който е универсален правопреемник на преобразуваните чрез сливане два първоначални института.

□

Предистория:

Научният интерес към изследването на историята и културата на Древна Тракия и траките има продължителна еволюция и възхожда поне към 17 в., когато италианският учен и пътешественик граф Луиджи Марсили пропътувал крайдунавските земи от Австрия до устието на р. Янтра и описал видените от него археологически паметници. Според модерната историография началото на съвременните проучвания датира от далечната 1736-1737 г., когато холандският класик Зигберт Хаверкамп (1684-1742), професор в Лайденския университет, открива 17 известни дотогава монети на тракийски царе, към които добавя списък на одриските владетели и други династически домове между 5 и 1 в.пр.Хр. Делото му □ продължава френският историк и нумизмат Феликс Кару (1699-1754), който през 1752 г. публикувал своята „История на царете на Тракия и на Кимерийския Боспор, осветлена чрез медалите“, както и писмени извори за тракийската политическа история.

За истински пионер в този род изследвания обаче се смята проф. Вилхелм Томашек от Университета във Виена. През 1893-1894 г. той публикува труда си „Старите траки. Едно етнологическо проучване“, в който е събран целият известен тогава материал от Омир насетне за тракийските народности, тракийски глоси (думи), имена на божества, личните имена (антропоними) и географски имена (топоними). Това всеобхватно изследване дава силен тласък на проучванията върху тракийската древност в големите европейски научни центрове и университети. Следват нови трудове и открития, които поставят фундаментите на науката за тракийската древност.

□ Историческите изследвания, археологията и лингвистиката още към края на 19 г.

убедително очертават единството и спецификите на тракийската култура в един огромен географски ареал от Карпатите на север до Егеида на юг и Западна Мала Азия на изток, а на запад по долното течение на Вардар и Струма.

Изследванията върху тракийското минало на българските земи първоначално са дело на чужди учени (А. Дюмон, братята Херман и Карол Шкорпил, Вацлав Добруски). Но още през 20-те години на 20 в. Богдан Филов обнародва първите „Паметници на тракийското изкуство“, а десетилетие по-късно започват системните проучвания на тракийските надгробни могили край Дуванлий и Мезек. През тези години усилията на забележителни учени и познавачи на древността като Гавраил Кацаров, Никола Мушмов, Янко Тодоров, Младен Тонев, Димитър Дечев, Александър Балабанов, Богдан Филов подемат огромна работа по издирване, систематизиране и публикуване на писмените, археологическите, нумизматичните, епиграфските и всякакви други извори за реконструирането на най-старата история на българските земи и Югоизточна Европа. Техните усилия са продължени от по-младото тогава поколение български учени, които се посвещават на научните изследвания на тракологията: проф. Христо Данов, проф. Георги Михайлов, проф. Веселин Бешевлиев, проф. Борис Геров, проф. Иван Венедиков ... Техните ученици са поколението учени, основали Института по тракология през 1972 г., който организира и структурира методологически и методически модерната наука за тракийската древност.

□

Началото:

По инициатива на акад. Владимир Георгиев, активно подкрепян от по-младото, но изключително талантливо поколение историци, се реализира инициативата за създаването на Институт по тракология при БАН. Календарният факт сочи май 1972 г. Учени-основатели на Института са: проф. Велизар Велков, проф. Георги Михайлов, проф. Иван Венедиков, проф. Христо Данов, проф. Василка Тъпкова-Заимова; проф. Златозара Гочева.

Институтът по тракология е основан като специализирано звено за интердисциплинно изследване на историята на тракийската древност, натоварено с функцията да координира проучванията върху Древна Тракия и траките в контекста на палеобалканистиката, да изучава догръцките и негръцките съставки в древното балканско и западномалоазийско културно-историческо пространство. Фокус в дейността на ИТ е тракийската история, култура и език в по-широкия контекст на индоевропеистиката и като съществен дял от европейското и световно културно-историческо наследство.

През 1988 г. е създаден **Международен съвет за индоевропейски и траколожки изследвания**, който включва □ 40 учени от 15 държави, а за негов Секретариат и издател на списанието „Orpheus“ на чужди езици □ е определен □ ИТ. Проф. дин Александър Фол е

първият генерален секретар на Международния съвет до 01 март 2006 г. Новият генерален секретар - проф. Мусатфа Саяр, директор на Центъра за изследване на Югоизточна Европа към Филологическия факултет на Истанбулския университет - е избран на Единадесетия международен конгрес по тракология през 2010 г. в Истанбул, Турция.

Досега са проведени 11 международни конгреса по тракология, като ЦТ е организирал 5 от тях. Съвместно с Центъра за подводна археология, Созопол, са осъществени 8 международни научни симпозиума Thracia Pontica.□

Благодарение на проф. Александър Фол и учените от неговата школа е очертана една нова научна област и е създадена школа, която се обновява, развива и променя в годините. Научни средища по тракология са изградени в Германия, Италия, Румъния, Русия, Турция, Франция и Холандия. Голям интерес по тези проблеми има и във всички балкански страни, а така също в Англия, САЩ, Канада, Япония, Нова Зеландия и Австралия. За развитието на тракийската проблематика в чужбина тласък дават и изложбите за тракийското изкуство и култура, когато са менажирани от Института по тракология.

□

□

□

□

□

Издания:

Институтът по тракология, сега Център по тракология, е издавал (*Expeditio Thracica; Pulpudeva* - съвместно с Археологически музей, гр. Пловдив; *Thracia Pontica* - съвместно с Центъра по подводна археология, Созопол) и издава редица периодични и монографични издания на български и чужди езици като:

1). **Orpheus**. Journal of Indo-European and Thracian Studies (1-18) - орган на Международния съвет за индо-европейски и траколожки изследвания;

2). **Studia Thracica** (монографична поредица); последните издания са:

Studia Thracica, кн. 12: **Светлана Янакиева**. Тракийската хидронимия. София, 2009, 231 с.;

Studia Thracica, кн. 13: **Ружа Попова**. Тракийска култура в Северното Черноморие до III в. София, 2010, 390 с.;

Studia Thracica, кн. 14: **Калин Порожанов**. Одриското царство, полисите по неговите крайбрежия и Атина от края на VI в. до края на 341 г. пр.Хр. Благоевград, 2011, 290 с.;

3). *Thracia* - сборник статии на български и чуждестранни автори;

4). *Seminarium Thracicum* (последно издание - *Seminarium Thracicum* 7. Трако-гръцки културни взаимодействия. София, 2011)

5). *Studia Pontica* 1-3 съвместно с Националната комисия по морска история със седалище Центъра по тракология;

6). *Thracia Antiqua* 1-10.

□

Учените в Центъра по тракология са автори на редица монографии, учебни помагала, студии и статии - най-новите от които са:

□ **Ваня Лозанова-Станчева**. □ На Изток от Рая. Към орфическата география на Отвъдното в Interpretatio Christiana. В. Търново, 2010, „Фабер“, 203 с.;

□ **Ваня Лозанова-Станчева**. □ ELLHNIKA. Политика и култура на древна Елада. Книга I. Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, София, 2012;

□ **Пламен Петков**. Военно-политически отношения на тракийските владетели в Европейския югоизток между 230/229 г. пр.Хр. - 45/46 г. сл.Хр. В. Търново, 2011, „Фабер“, 346 с.

Много от изданията са финансирани на проектен принцип.

Изследователите от Центъра по тракология водят основни курсове и семинарни занятия в Софийския университет, Пловдивския университет, Нов български университет, Варненския свободен университет, Югозападния университет, Университета по библиотекознание и информационни технологии. Учените от ЦТ са научни ръководители на дипломни работи, докторантури и специализации, рецензенти на научни трудове както на български, така и на чуждестранни учени.

□

Проекти:

Научно-изследователският проект, инициран от проф. Александър Фол, „Антични автори към изворите за Тракия и траките“ публикува поредица от цялостни текстове на крупни представители на античната проза (историци, периегети, географи и митографи). Изданието е двуезично, придружено с коментар и азбучен показалец на имената и реалиите. То е първото по рода си у нас и цялостното представяне на текстовете в превод на български език се осъществява за първи път. То е първото по рода си у нас и

Варшавски университет и университет „Адам Мицкевич“ - Познан, Полша).

Изследователите към Центъра по тракология работят и по редица други съвместни национални и международни проекти.